נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מדדרש רבא (א)דדרש רבא מאי דכתיב 1ובצלעי שמחו ונאספו קרעו ולא דמו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת לארץ ולא עוד אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיתתו במה ואני אומר להם (א)מיתתו בחנק (ב)ויש לו חלק לעוה"ב אבל (א)המלבין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב (ב)(ואמר) (ג)מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב (ד)חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מתמר דכתיב 2היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה אמר רב (ה)חננא בריה דרב אידי מאי דכתיב 3ולא תונו איש את עמיתו (ו)עם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו אמר רב (ג)לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה (ז)א"ר אלעזר מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר 4גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר 5שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ואמר רב כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר 6רק לא היה כאחאב וגו' א"ל רב פפא לאביי והא אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביתא לישנא אחרינא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא אמר רב חסדא (ד)כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה שנאמר 7הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך א"ר אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר ובידו אנך א"ר אבהו ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וגזל וע"ז אונאה דכתיב ובידו אנך גזל דכתיב 8חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד ע"ז דכתיב 9העם המכעיסים אותי על פני תמיד [וגו'] אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר 10השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא (ח)ואמר רב חיננא בר פפא לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר 11והיה אם זרע ישראל וגו' וכתיב 12ויחנו עליהם וגו' וכתיב 13וידל ישראל מאד מפני מדין (ט)(וא"ר) חלבו (ה)לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר 14ולאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו תנן התם (ו)חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים (י)מטמאין וזה

ובצלעי. בשביל אשתי זו שמתחלה חטאתי בה כמו (בראשית ב) ויבן את הצלע: **שמחו ונאספו קרעו ולא דמו.** אם קרעוני לא מצאו דם: (כ)**כדדרש רבא.** דטובה מעשה של דוד ובת שבע משלהם וספק אשת איש היא שהיוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו על מנת שאם ימות שתהא מגורשת מעכשיו ולא תיזקק ליבם וכל אותן הימים היא ספק מגורשת אם מת מגורשת מתחילה ואם לא מת לא נתגרשה: **היא מוצאת והיא שלחה.** אע"פ שהיו מוליכין אותה לשריפה לא אמרה להם ליהודה נבעלתי אלא שלחה לו למי שאלה לו אנכי הרה ואם יודה הוא מעצמו יודה: **עמיתו.** עם אתו: **כאונאת אשתו.** באונאת דברים לצערה: **אונאתה קרובה.** לבא. פורענות אונאתה ממהר לבא: **שמעה תפלתי.** אין לשנותו מלשון בקשה שמבקש מאת הקב"ה שישמע תפלתו אבל אל תחרש יש לשנותו מלשון בקשה ולומר בזו אני בוטח שאין דרכך לשתוק ולא להחריש. אל תחרש אל תעשה אל תתן משמשין לשון בקשה ומשמשין לשון עתיד כגון (תהלים קכא) אל יתן למוט הרי לשון בקשה ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה (בראשית ל) הוא לשון עתיד: **רק לא היה כאחאב.** סיפיה דקרא אשר הסתה אותו איזבל אשתו: [**איתך גוצא.** אשתך קטנה כפוף עצמך ושמע דבריה]: **כל השערים.** של תפלה ננעלו: **חוץ משערי אונאה.** הצועק על אונאת דברים אין השער ננעל בפניו: **הכל ע"י שליח.** נפרעים על כל עבירות ע"י שליח: **ובידו.** לא מסרה לשליח: **פרגוד.** מחיצה שבין שכינה לצבא מרום: **אינו ננעל.** (ל)להפסיד ראייתן מן המקום אלא תמיד רואה אותם עד שיפרע: **ובידו אנך.** משמע שהיא תמיד אצלו ומשמש בה: **על פני.** לפני ואין מחילה בינו לבין העבירה: **השם גבולך שלום.** כשתלב חטים ישביעך הקב"ה: **מכדא.** כד שנותנים בו שעורים: **נקיש ואתי תיגרא.** התגר מקשקש ובא. ואני שמעתי הכד מקשקש כדרך כלי ריקם שנשמע בו קול הברה כשמקשקשין עליו: **וידל ישראל.** לעיל מיניה כתיב ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ: (מ)**אוקירו נשייכו.** כבדו נשותיכם: **מחוזא.** עיר שהיה רבא דר בתוכה כך שמה: **חתכו חוליות.** תנור העשוי חוליות מצרפו בכבשן כדרך כלי חרס ואח"כ צירף החוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא: **ר"א מטהר.** שאין זה כלי חרס אלא בנין כעין כלי גללים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה: **וחכמים מטמאין.** דאזלי בתר חוליות. שאר תנורים שלהם היו עשוים כעין קדירות גדולות ופיו למעלה ותורף בכבשן כשאר קדירות ומטלטלים אלא שהיה מושיבו על הארץ או על הדף ומדביק את טפילות הטיט סביב על כולו לעשותו עב שיקלוט ויחזיק את חומו:

עכנאי

נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש כו'. נקט הכי משום דבת שבע ספק אשת איש הואי ופי' בקונטרס משום דכל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט לאשתו ע"מ שאם ימות יגרשנה ולא תיזקק ליבם וכל אותם הימים היא ספק מגורשת וק' לר"ת דא"כ אין זה כל היוצא אלא דוקא שיש להם אחין ואין להם בנים מיהו בקונטרס לאו דוקא נקט יבם אלא שלא תתעגן ועוד קשה לר"ת דאמר במסכת שבת (ד' נו. ושם ד"ה גט) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה ואמאי והא חזר אוריה מן המלחמה אח"כ ומיהו יש לדחות שהיו מתנין אם לא יחזור בסוף המלחמה ועוד קשה דתניא בפ' מי שאחזו (גיטין דף עג. ושם: ד"ה אמר) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ואפילו לרבי יוסי חטא דוד דאינה מגורשת ודאי וכ"ת דהתם בלא אמר מעכשיו דמוקי לה בגמרא כאומר מעת שאני בעולם כלומר שעה אחת קודם מיתתי ובמלחמת [בית] דוד היו כותבים מהיום הא קתני בהדיא בתוספתא(נ) מהיום אם מתי הימים שבינתים רבי יהודה אומר היא כאשת איש ומתני' דמי שאחזו (שם) נמי מוכח דאמר מהיום דלדלעיל מיניה קאי והא דאמר בגמרא כאומר מעת שאני בעולם מפ' ר"ת ור"ח דפירושו נעשה כאומר מעת שהוא בעולם משום כיון דאמר אם מתי מתכוין לרחק הגרושין כמו שיוכל ואינו רוצה שתתגרש עד סמוך למיתתו והא דקאמר מהיום להראות שהוא רוצה שיחולו גרושין (ס)(מהיום) ומפ' ר"ת דבמלחמת בית דוד היו מגרשין לגמרי בלא שום תנאי אלא היו עושין הדבר בצנעה כדי שלא יהו קופצין על נשותיהן לנושאן לכך קרו להו ספק אשת איש ולכל הפי' קשה דאפילו בא על אשת איש ודאי טוב ממלבין מדקאמר דוד הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא אבל מלבין כו':

ולא עוד אלא בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות. כלומר לא מבעיא בשעה שהם בטלים אלא אפי' עסוקים בהלכות חמורות וגם אין עניינם לאשת איש ויש ספרים דגרסי בשעה שעוסקין בארבע מיתות ב"ד(ע):

דכתיב היא מוצת. בלא אל"ף כמו (איכה ד) וילת אש בציון שהיתה קרובה לאש כבר ולא שלחה לו אלא ברמז אם לא היה מודה לא היתה מפרסמתו:

ואל דמעתי אל תחרש. אינו אומר שמע אל בכיי או ראה דמעתי אלא אל תחרש כלומר בטוח אני שלא תחרש דשערי דמעות לא ננעלו(פ):

חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא. אם לא היה חול בינתים היה מודה רבי אליעזר דכלי חשוב הוא שהטפלה סביב לתנור מחברת החוליות ומעמידתן זו אצל זו ומשום דנתן חול בינתים להפריד החוליות זו מזו מטהר ר"א והכי תנן במסכת כלים (פרק ה משנה ח) חתכו לרוחבו פחות פחות מארבעה טפחים טהור מרחו בטיט טמא משיסיקנו לאפות בו סופגנים הרחיק את הטפלה ונתן חול או גרור בינתים בזה אמרו הלכה (א) והטמאה והטהורה אופות בו והוא טהור קתני חול דומיא דגרור שהוא יבש:

זה

מסורת הש"ס

א) סנהדרין קז. ע"ש, ב) [אמר כל"ל], ג) ברכות מג: סוטה י: כתובות סז:, ד) נ"א הונא, ה) נ"א מנינה, ו) [שבועות ל.], ז) [ברכות לב:], ח) [צ"ל אמר], ט) [צ"ל אמר ר'], י) כלים פ"ה [מ"י] ברכות יט. עדיות פ"ז [מ"ז], כ) [ד"ה כדדרש לפני ד"ה ובצלעי], ל) [צ"ל להפסיק וכן הוא בדפו"י ועי' רש"ש], מ) [ד"ה אוקירו אחר ד"ה מחוזא], נ) [פ"ה דגיטין ע"ש], ס) [צ"ל מהיום], ע) [ובמסכת סנהדרין קז. גר' להדיא בשעה שעוסקים בד' מיתות ב"ד], פ) [ועי' תוס' ברכות לב: ד"ה אף].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חתכו וכו' הלכה והטהורה כצ"ל ותיבת והטמאה נמחק:

גליון הש"ס

גמ' ויש לו חלק לעוה"ב. עיין סוטה דף ד ע"ב תוס' ד"ה היא מנדעו:

מוסף רש"י

אל דמעתי אל תחרש. מדלא כתיב את דמעתי תראה, שמע מינה נראית היא לפניו ואין צריך להתפלל אלא שמתקבל לפניו (ברכות לב:). חתכו חוליות. תנור של חרס שהוא עשוי ככלי ומטלטל ומתחלת ברייתו מן הטיט ומצרפו בכבשן כשאר קדרות, ואם נטמא הצריכו הכתוב נתיצה ואם נטמא בענין זה שחתכו סביב סביב כחוליות עגולות וחזר וחיברן בטיט של חול בין חוליא לחוליא, רבי אליעזר מטהר. שאינו עוד ככלי חרס שלא נצרף בכבשן, וחכמים מטמאים (ברכות יט.).

עין משפט נר מצוה

קפב א מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל' ו סמג לאוין קז:
ב [מיי' פ"ו מהל' דעות הל' ח ופ"ג מהל' תשובה הל' יד טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף לח]:
קפג ג טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף א בהג"ה:
קפד ד מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יט סמג לאוין קפא טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ג:
קפה ה מיי' פי"ד מהל' מכירה הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סעיף א:
קפו ו מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יט:
קפז ז מיי' פט"ז מהל' כלים הלכה ה:

תורה אור השלם

1 וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ נֶאֶסְפוּ עָלַי נֵכִים וְלֹא יָדַעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא דָמּוּ: תהלים לה טו
2 הִוא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לּוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה: בראשית לח כה
3 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כה יז
4 גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי: איכה ג ח
5 שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב כְּכָל אֲבוֹתָי: תהלים לט יג
6 רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֲשֶׁר הֵסַתָּה אֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ: מלכים א כא כה
7 כֹּה הִרְאַנִי וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל חוֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ אֲנָךְ: עמוס ז ז
8 כְּהָקִיר בַּיִר מֵימֶיהָ כֵּן הֵקֵרָה רָעָתָהּ חָמָס וָשֹׁד יִשָּׁמַע בָּהּ עַל פָּנַי תָּמִיד חֳלִי וּמַכָּה: ירמיהו ו ז
9 הָעָם הַמַּכְעִיסִים אוֹתִי עַל פָּנַי תָּמִיד זֹבְחִים בַּגַּנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל הַלְּבֵנִים: ישעיהו סה ג
10 הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ: תהלים קמז יד
11 וְהָיָה אִם זָרַע יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדְיָן וַעֲמָלֵק וּבְנֵי קֶדֶם וְעָלוּ עָלָיו: שופטים ו ג
12 וַיַּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת יְבוּל הָאָרֶץ עַד בּוֹאֲךָ עַזָּה וְלֹא יַשְׁאִירוּ מִחְיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וָשׁוֹר וַחֲמוֹר: שופטים ו ד
13 וַיִּדַּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ: שופטים ו ו
14 וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וּשְׁפָחֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים: בראשית יב טז